

(1) ספר בראשית פרק לב

(ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחֲזֵן אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקָר וְהַגְּמְלִים לְשְׁנֵי מַחֲנֹת:

(2) רש"י על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא ויצר - ויירא שמא יהרג (ב"ר ותנחומא) ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים:

(3) ספר משכיל לדוד על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא וכו' אם יהרוג וכו'. פירוש בשלמא לעשו לא הוה איכפת ליה אם יהרגנו דדינא הכי הבא להרגך השכם להרגו אבל ממה ששמע שהיו ת' איש עמו היה מיצר שמא יהרוג אותם להציל את נפשו ודילמא יתחייב בהריגתם שהם אינם חייבים מיתה לפי שהיו אנוסים מעשו דאפשר דהביאם בעל כרחם שאם לא היו באים היה הורגם

(4) רמב"ן על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא יעקב מאד בעבור שאמרו לו כי יצא עשו מעירו והוא בא לקראת יעקב, ועוד שלקח עמו אנשים רבים ארבע מאות, היה ירא לנפשו מאד כי אמר לא לקח כל אלה רק להלחם בי:

(5) והנראה בעיני בענין הזה, כי עשו לא קבל השלוחים כהוגן ולא השגיח עליהם, ואולי לא היו לפניו כי לא נתן רשות שיבאו לפניו וידברו עמו כלל, כי היה הכתוב מספר ששאל להם מה שלום אחי ומה ענינו ועניני ביתו ובניו, וקראו לו בשלומי, ואמרו לו כי אני הולך לקראתו לראותו, והם היו מגידים כן ליעקב, והכתוב לא סיפר שיאמרו השליחים דבר בשם עשו, אבל עברתו שמורה בלבו, ולעשות לו רעה היה הולך בחיל הזה והנה השלוחים חקרו במחנה וידעו כי הוא הולך לקראת יעקב:

(6) וזה טעם "וגם", כי אמרו באנו אל אחיך אל עשו ולא ענה אותנו דבר ולא שלח לך דברי שלום, וגם הולך לקראתך בזרוע וחיל, ולכך הוסיף לו פחד על פחדו, ויירא יעקב מאד ויצר לו וכך אמרו רבותינו (ב"ר עה ז) כי השלוחים הכירו בו שנאה, אמרו באנו אל אחיך אל עשו, אתה נוהג בו כאח והוא נוהג עמך כעשו אבל בסוף כאשר ראה הכבוד הגדול שעשה לו יעקב ואשר השפיל עצמו לפניו שהשתחוה ארצה שבע פעמים מרחוק עד גשתו אליו, נכמרו רחמיו, וחשב כי הוא מודה בבכורתו ובגדולתו עליו כאשר פירשתי (לעיל בפסוק ה), והתנחם בזה, כי הלבבות לה' המה לכל אשר יחפוץ יטה אותם:

(7) רבי יוסף בכור שור על בראשית פרק לב פסוק ח

ויירא יעקב מאד וייצר לו - כי לא ידע מה לעשות, שאם היה יודע שכוונתו לרעה, היה מבקש לעצמו צד הצלה, או לברוח או ללכת לערי המבצר מפניו, אבל עכשיו שמא אינו בא אלא לכבודו, ואם יברח ישים לו לב ויראה לו דרך שנאה, כמו שאומרים בני אדם - "אם יש מי שיברח, הרבה יהיה מי שירדוף", ואם כוונתו לרעה, איני יכול לעמוד כנגד ארבע מאות איש, ולפיכך היה מיצר שלא היה יודע מה יעשה, או יברח, או יעמוד. ויחזן את העם אשר אתו - לקח בידו דברי הצלה שלא ירגיש בהן שעשאן כנגדו, וחצה את העם לשתי משמרות:

(8) אור החיים על בראשית פרק לב פסוק ח

עוד ירצה כי לצד שהודיעוהו כי עשו מערים להראות אהוה והוא שונא, ירא יעקב שלא להכין עצמו למלחמה שמא עשו יהרגהו ואין בידו של יעקב כלי קרב, ולהכין עצמו בכלי קרב וייצר לו, כי אפשר שלא יעשה עשו רע, וכשיראהו מוכן בכלי קרב יאמר עשו הלא יעקב הוא דורש רעה ובזה יחדש שנאתו, ולזה נתחכם ויחזן וגו' פירוש חיצה העם, חצי הראשון מראים פני אהבה וחיבה כאח לאחיו, וחצי מחנהו מוכן ומזויין:

9 רב שר הירש על בראשית פרק לב פסוק ח

"צר" הוא צמצום חיצוני של מעגלותינו, המונע מאתנו לנוע חפשית. צמצום זה איננו נוגע בהיותנו הפנימית, והיפוכה הוא ה"מרחב". אך "יצר" הוא עיצוב גמור של כל תנאי החיים, וצמצומם המוחלט בדפוס צר, עד כי אנחנו מסורים לידיהם כחומר ביד היוצר. הרי הם משתלטים עלינו, ועושים בנו ככל העולה על רוחם.

10) כעין זה חש יעקב בשעתו, בעמדו מול עשו, ובמצב זה שרויים גם אנחנו זה מאות בשנים מול עממי עשו. הוא המצב הקרוי בתוכחה "חמת קרי" (ויקרא כו, כח), "השתוללות המקרה", כאשר טובתנו, חיינו ואושרנו, - לא הם הגורם המכוון והקובע, כי אם תלויים הם ללא זכות במטרותיהם של אחרים, ועליהם להסתפק בשייריהם המקריים של שולחנות האושר של אומות העולם.

11) נמצא "ויצר לו": ראה יעקב, שהוא מסור כולו לשרירות לבו של עשו, ההולך לקראתו בראש כוח מזוין, וכדי להציל דבר לפליטה - חצה את עמו. כך היה גם פזרונו בגלות הדרך לקיומנו והצלחתנו. בשום מקום ובשום זמן לא הדביקה אותנו חרבו של עשו בבת אחת. בשעה שדמנו היה שותת במערב, היו אחינו שבמזרח שרויים בשלוה, וכן להיפך. צדקה עשה הקב"ה בישראל שפזרן לבין האומות (פסחים פז ע"ב). דבר זה עצמו עשה גם יעקב בעת צרה.